

SYNDROM TÝRANÉHO, ZANEDBÁVANÉHO A ZNEUŽÍVANÉHO DÍTĚTE V ŘECKÝCH MÝTECH

V průběhu studia problematiky násilí na dětech se nutně dobereme až k historii hluboce před Kristem. Budeme vtaženi do úžasné sociálně komplikovaných a vypjatých vztahů mezi starořeckými bohy – rodiči a jejich dětmi.

Budeme konfrontováni s realitou bezuzdého násilí na dítěti s nicotnou hodnotou jeho života a uvědomíme si, jak složité se i dnes hledá pravda v tom, co je z pohledu nás, dospělých, nejlepší pro dítě a jak složité si dítě vydobývalo svá práva na bytí. V kontextu interdisciplinárně pojatého oboru pediatrie je to dnes například v situaci, kdy se dětský lékař musí rozhodnout, zda učiní na policii ČR či orgánu sociálně právní ochrany dětí oznámení ze svého podezření na zanedbávání, zneužívání nebo týrání dítěte. Pro ilustraci vybíráme jen relativně krátký výsek z obecně známých příběhů, které provázely vznik významných kultur na naší planetě. Zároveň pro vysvětlení tzv. „trestněprávní odpovědnosti bohů“ používáme přirovnání (právní kvalifikaci) chování (trestných činů) k platnému trestnímu zákonu. V úvodu je zároveň potřeba připomenout, že z dochovaných zdrojů je naprosto zřejmé, že lidstvo prochází složitým procesem vyrovnávání se s postavením dospělých a dětí. V historii se postavení dětí mění v souvislosti s vývojem jejich práv od zcela bezprávného majetku v rukou svých rodičů až k rovnocennému partnerství mezi rodiči a dětmi.

Na počátku božstev byl Chaos. Jeho dcerou byla Gaia, bohyně země. Poté mezi ně přišel bůh podsvětí a propastí Tartaros. Všechny je spojila všeobjímající bohyně Éros.

Gaia porodila syna Úrana, který se stal bohem nebes. Druhý její syn Pont se stal bohem všeho vodstva.

Matka Gaia měla se svým synem Úranem 12 dětí. Byli to Kyklopy – jednoocí bohové, Hekatocheirové – storuční bohové a Titánové – Kronos, Reia, Okeanos, Hyperion a Iápetos. Pro zpestření uvádíme, že Titán Iápetos je otcem Prométhea. Jak je všeobecně známo, Prométheus stvořil z vody a hlíny bohům podobnou postavu. Této postavě následně vdechla život bohyně Pallas Athéna.

Na tomto místě je potřeba upozornit, že v současné době se stále ještě setkáváme s trestnými činy, které jsou obecně označovány jako incest, tj. soulož mezi příbuznými. Stejně jako z bájného spojení mezi matkou a synem se rodí děti handicapované. Často je narození dítěte výsledkem dlouhodobého pohlavního zneužívání blízkým příbuzným, případně partnerem jednoho rodiče, případně i příbuzným v širší rodině.

Úran byl ale zlým otcem. Své děti zavíral do podzemí Tartaru a strašil je. Takovému způsobu výchovy čelí i naše civilizace. Lze jej označit za psychické týrání dítěte, které má dalekosáhlé důsledky a projevuje se v průběhu celého života jedince. K takovému psychickému týrání se připojují další jevy, jako je zanedbávání péče, odírání stravy a ostatních základních potřeb dítěte.

Matka Gaia požádala již dospělého Krona, aby své sourozence pomstil a otce ztrestal. Kronos svého otce Úrana napadl tak brutálně, že krvácel z mnoha ran. Z kapek krve vznikli Giganti. Poté ještě Kronos srpem usekl Úranovi genitál, kterým mrštil do mořských vln. Tak došlo k oplodnění mořské pěny a z mořského příboje vznikla Afrodita, bohyně krásy a smyslné lásky.

Jakmile se stal Kronos vládcem, opět uvrhl sourozence Kyklopy do Tartaru. Znovu vidíme významný vliv prožitého týrání na další chování jedince. Týrané děti se ke svým potomkům (v tomto případě sourozencům) chovají stejně agresivně jako jejich rodiče. Kronos a jeho sestra Reia spolu měli 6 dětí (Hestia, Héra, Déméter, Poseidon, Hádés a Zeus). Kronos se bál, aby mu některé z dětí neprovedlo to, co on udělal otcovi, a své novorozené děti polykal. Ještě než se narodilo poslední dítě, těhotná Reia promyslela, co hned po porodu musí pro jeho záchranu udělat. Proto když se narodil Zeus, Reia do plen zabalila kámen a novorozeného Dia ukryla na Krétě. V tomto případě se jednalo o ukrytí dítěte v cizině, zavlčení do ciziny. V současné době, kdy existuje velmi rychlá doprava, je často možnost přemístit dítě do jiného státu v úmyslu zamezit druhému rodiči v kontaktu s dítětem běžným trestným činem. Často se tak stává ve svazcích, kdy jeden z rodičů je příslušníkem jiné kultury, případně občanem jiného státu.

Když Zeus dospěl, přinutil otce Krona, aby sourozence vyzvrátil. Tak začal 10letý boj Dia s Kronem a Titány. Zeus vyhrál a usadil se sám na Olympu, přičemž Krona a Titány uvrhl do Tartaru.

Héra se stala bohyní rodiny, manželství a ochránkyní žen. Dokonce zodpovídala za uzavírání sňatků a pomáhala ženám při porodu. Měla s bratrem Diem dva syny a dceru. Byli to Héfaistos, bůh ohně alias božský kovář, Árés, bůh války, a dcera Vesta. Jednou byl Héfaistos nechtěně svědkem hrozné hádky mezi otcem a matkou, za což byl krutě potrestán – rodiče ho srazili z Olympu na Zem. Chování rodičů v tomto případě lze označit buď jako ublížení na zdraví, případně týrání svěřené osoby. Z Héfaista se stal mrzák a celý život pak kulhal. Héfaistos pojal za manželku Afroditu, se kterou měl údajně dva syny. Byl to Áeneás, pozdější trojský bojovník, a Éróť, bůh lásky. Otcové Áenea a Éróta jsou však sporní. V případě Áenea někteří autoři uvádějí Héfaista, druzí hovoří o Anchísovi, v případě Éróta někteří historici jako otce uvádějí Árése. Kdoví, následkem úrazu, který mu způsobili rodiče, mohl být Héfaistos neplodný.

Za Héfaistovu manželku Afroditou chodil jeho bratr Árés. Střídání partnerů je spíše sociální, psychologický a etický problém. Když se to Héfaistos dozvěděl a skutečně je přistihl při nevěře, pomstil se tím, že svolal další bohy, aby se dívali, jak se Árés s Afroditou milují, k čemuž je silou oba přinutil. S určitou nadsázkou se můžeme domnívat, že se jednalo o ohrožování mravnosti.

Zeus měl, kromě jiných, syna jménem Héraklés. Bohyně Héra na něj, za různá příkoří Dia, seslala šílenství. Héraklés, v záchvatu šílenství, vyvrážil svou rodinu. Bohové se za něj ale u Dia a Héry přimluvali. Musel za to splnit 12 těžkých úkolů. Například vyčistit Augiášův chlév a přinést pás Hyppolyty, královny Amazonek. Amazonky byly obávaným kmenem bojovnic a lovkyní a žily na pobřeží Černého moře. Jedenkrát za rok plodily děti. Děti mužského pohlaví okamžitě zabíjely a děvčatům vypalovaly pravý prs, aby mohly lépe napínat tětiny luků.

V tomto duchu bychom mohli pokračovat ještě dlouho. Incest, promiskuita, znásilňování či pokusy o něj, lstivé úskoky, pomsty, násilí a vraždy. V chápání dnešních zákonů a obecně vnímané celospolečenské morálky, ve vztahu k dětem, nám „hrůzou vstávají vlasy na hlavě“. Bohužel spektrum trestných činů páchaných na dětech se výrazně nemění. Mění se pouze náhled na chování rodičů k dětem, který vrcholí označením některých způsobů chování za trestné činy.

Pavel Biskup, Lenka Průšová